

Δημήτριος Δαμιλάς υπήρξε από τους σημαντικότερους πρωτεργάτες της ελληνικής τυπογραφίας και το πρώτο ελληνικό χρονολογημένο βιβλίο τυπώθηκε με τη δική του επιστασία. γεννήθηκε στην κρήτη, αδελφός του κωδικογράφου και νοτάριου του Χάνδακα Αντωνίου, αναφέρεται ως «Δημήτριος ο Κρης», ωστόσο οι γονείς του κατάγονταν από το Μιλάνο. Δεν γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με την παιδεία και τους δασκάλους του, παρά μόνο ότι εξάσκησε στην Ιταλία, παράλληλα με τις τυπογραφικές του δραστηριότητες και την κωδικογραφία. Η διατριβή του Δαμιλά στα ιταλικά πνευματικά κέντρα αρχίζει στη γενέτειρα της οικογένειάς του το Μιλάνο (π. 1475- πριν από το 1484), ενώ στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Φλωρεντία ως περίπου το 1490 και από τότε τον βρίσκουμε στη Ρώμη όπου ίσως ζούσε ακόμη το 1510. Στο Μιλάνο, αρχικά, συνεργάστηκε με τον Ιταλό Dionigi Parravicino για την έκδοση της Επιτομής των οκτώ του λόγου μερών του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Η Γραμματική του Κωνσταντίνου Λάσκαρη είναι το δεύτερο γραμματικό εγχειρίδιο, μετά τα Ερωτήματα του Μανουήλ Χρυσολωρά, που συντάχθηκε από Έλληνα με σκοπό να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα οι Δυτικοί. Ο Λάσκαρης εγκατέλειψε τη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη πριν από την Πτώση και εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο μετά το 1460, όπου δίδαξε ελληνικά για έξι περίπου χρόνια. Συνέταξε τη Γραμματική του για λογαριασμό της κόρης του δούκα του Μιλάνου Francesco Sforza, Ιππολύτης, ηλικίας μόλις δεκαπέντε ετών, μέλλουσας νύφης του βασιλιά της Νεάπολης Αλφόνσου. Η Γραμματική του Λάσκαρη ολοκληρώθηκε τυπογραφικά το 1476 και ανοίγει με πρόλογο του Δαμιλά προς τους αναγνώστες, στον οποίο γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα του εγχειριδίου σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά γράμματα. Στη συνέχεια, ο Δαμιλάς αναφέρει τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τη σύνδεση των γραμμάτων με τους τόνους και τα πνεύματα, καθώς, αντίθετα από την επικρατούσα συνήθεια — οι τόνοι και τα πνεύματα να κόβονται μαζί με τα γράμματα, και έτσι να αποτελούν ένα σώμα —, επιχείρησε μια νέα μέθοδο που του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει μικτό τρόπο στοιχειοθεσίας. Μολονότι με την οικογένεια των στοιχείων αυτών, που σχεδιάστηκε από τον Δαμιλά και χρηματοδοτήθηκε ίσως από τον D. Parravicino, τυπώθηκε ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιβλία και μάλιστα το πρώτο στο Μιλάνο, δεν υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία

τους. Ο Δαμιλάς συνέχισε να διατρίβει στο Μιλάνο και αν κρίνουμε από το εκδοτικό πρόγραμμα του Boono accorsi για την κυκλοφορία ελληνικών βιβλίων με μια νέα οικογένεια χαρακτήρων ακριβώς στο ύφος του Δαμιλά, ο τελευταίος υπήρξε ο αφανής τυπογράφος ή επιμελητής των εκδόσεων αυτών. Ο Ιταλός ελληνιστής Boono accorsi Ο Boono accorsi, Ιταλός λόγιος, ελληνιστής και φιλόσοφος, μαθητής διάσημων ουμανιστών, όπως του Φραγκίσκου Φίλελφου και του Ανδρόνικου Κάλλιστου, άνοιξε ουμανιστική σχολή στην Πίζα (π. 1462 και 1474) στο Μιλάνο. Για να υποστηρίξει τα μαθήματα της σχολής του Μιλάνου, που ήταν αρχικά προσανατολισμένη στη Ρητορική και αργότερα στην κλασική παιδεία, προχώρησε στην έκδοση δίγλωσσων ελληνο-λατινικών βιβλίων. Αυτά είναι: το *Dictionarium graecom* και το *Vocabolista latino-graecos* του Καρμηλίτη μοναχού Giovanni Crastoni, η επανέκδοση της Γραμματικής του Λάσκαρη με τη λατινική της μετάφραση, τα Ειδύλλια του Θεοκρίτου, οι Μύθοι του Αισώπου, το Ψαλτήριο (με τη μετάφραση του Crastoni) και ένα γραμματικό εγχειρίδιο του Saxolos Pratensis με τίτλο *De accentibus*. Τα βιβλία αυτά τυπώθηκαν, άλλοτε αχρονολόγητα και άλλοτε όχι, περίπου από το 1478 ως το 1481. Ο Δαμιλάς για άγνωστους λόγους, ίσως και εξαιτίας της αιφνίδιας διακοπής του έργου του accorsi, μετοίκησε στη Φλωρεντία από τα τέλη του 1483. Την πληροφορία ότι ο Δαμιλάς βρισκόταν στη Φλωρεντία πριν από το 1484 μάς την παρέχει ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης σε επιστολή του προς τον Giovanni Lorenzi: «εστί δε ούτος Δημήτριος ο Κρης Δαμιλάς επονομαζόμενος, καλλιγράφος τε ων και συχνόν ήδη χρόνον ενθάδε μεθ' ημών διατρίψας». Στη Φλωρεντία ο Δαμιλάς ασχολήθηκε κυρίως με την αντιγραφή χειρογράφων. Μια σειρά από κώδικες για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης των Μεδίκων, ίσως και άλλων μαικήνων της Φλωρεντίας, με κοινό χαρακτηριστικό την καλλιγραφικότητά τους και τον περίτεχνο διάκοσμό τους, παρέμεναν γνωστά ως έργα ανωνύμου, καθώς ήταν ανυπόγραφα. Από το 1971 ο ανώνυμος αυτός καλλιγράφος βαφτίστηκε από D. Harlfinger ως «*Librarios Florentinos*» και στη συνέχεια ταυτίστηκε από τον P. Canart με τον Δαμιλά: γεγονός που τον αναδεικνύει, όχι μόνο ως τον Έλληνα πρωτοτυπογράφο αλλά και ως έναν από τους παραγωγικότερους και διασημότερους κωδικογράφους της εποχής του.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΥΠΗΡΞΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ. ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΩΣ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ», ΩΣΤΟΣΟ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΟΥ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ. Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΣΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ (Π. 1475- ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484), ΕΝΩ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΩΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 1490 ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΤΟΝ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΟΠΟΥ ΙΣΩΣ ΖΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΤΟ 1510. ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΑΡΧΙΚΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟ DIONIGI PARRAVICINO ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ, ΜΕΤΑ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ, ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ. Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1460, ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΞΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΕΞΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΡΟΝΙΑ. ΣΥΝΕΤΑΞΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ FRANCESCO SFORZA, ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΟΛΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ, ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΝΥΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΑΛΦΟΝΣΟΥ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟ 1476 ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ

ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑ — ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΝΑ ΚΟΒΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ ΣΩΜΑ —, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΕΤΡΕΨΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΜΙΚΤΟ ΤΡΟΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ. ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΜΙΛΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΙΣΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ D. PARRAVICINO, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΚΑΙ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ BOONO ACCORSI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ, Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΦΑΝΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ Η ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ. Ο ΙΤΑΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ BOONO ACCORSI Ο BOONO ACCORSI, ΙΤΑΛΟΣ ΛΟΓΙΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΟΥΜΑΝΙΣΤΩΝ, ΟΠΩΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, ΑΝΟΙΞΕ ΟΥΜΑΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΙΖΑ (Π. 1462 ΚΑΙ 1474) ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ: ΤΟ DICTIONARIOM GRAECOM ΚΑΙ ΤΟ VOCABOLISTA LATINO-GRAECOS ΤΟΥ ΚΑΡΜΗΛΙΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ GIOVANNI CRASTONI, Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ, ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ, ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ (ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ CRASTONI) ΚΑΙ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΟΥ SAXOLOS PRATENSIS ΜΕ ΤΙΤΛΟ DE ACCENTIBOS. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΥΤΑ ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ, ΑΛΛΟΤΕ ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΟΧΙ, ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1478 ΩΣ ΤΟ 1481. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΓΙΑ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ, ΙΣΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ACCORSI, ΜΕΤΟΙΚΗΣΕ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 1483. ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΟΤΙ Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484 ΜΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΕΧΕΙ Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Δημήτριος Δαμιλας υπήρξε από τους σημαντικότερους πρωτεργάτες της ελληνικής τυπογραφίας και το πρώτο ελληνικό χρονολογημένο βιβλίο τυπώθηκε με τη δική του επιστασία. γεννήθηκε στην κρήτη, αδελφός του κωδικογράφου και νοτάριου του Χάνδακα Αντωνίου, αναφέρεται ως «Δημήτριος ο Κρης», ωστόσο οι γονείς του κατάγονταν από το Μιλάνο. Δεν γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με την παιδεία και τους δασκάλους του, παρά μόνο ότι εξάσκησε στην Ιταλία, παράλληλα με τις τυπογραφικές του δραστηριότητες και την κωδικογραφία. Η διατριβή του Δαμιλά στα ιταλικά πνευματικά κέντρα αρχίζει στη γενέτειρα της οικογένειάς του το Μιλάνο (π. 1475- πριν από το 1484), ενώ στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Φλωρεντία ως περίπου το 1490 και από τότε τον βρίσκουμε στη Ρώμη όπου ίσως ζούσε ακόμη το 1510. Στο Μιλάνο, αρχικά, συνεργάστηκε με τον Ιταλό Dionigi Parravicino για την έκδοση της Επιτομής των οκτώ του λόγου μερών του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Η Γραμματική του Κωνσταντίνου Λάσκαρη είναι το δεύτερο γραμματικό εγχειρίδιο, μετά τα Ερωτήματα του Μανουήλ Χρυσολωρά, που συντάχθηκε από Έλληνα με σκοπό να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα οι Δυτικοί. Ο Λάσκαρης εγκατέλειψε τη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη πριν από την Πτώση και εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο μετά το 1460, όπου δίδαξε ελληνικά για έξι περίπου χρόνια. Συνέταξε τη Γραμματική του για λογαριασμό της κόρης του δούκα του Μιλάνου Francesco Sforza, Ιππολύτης, ηλικίας μόλις δεκαπέντε ετών, μέλλουσας νύφης του βασιλιά της Νεάπολης Αλφόνσου. Η Γραμματική του Λάσκαρη ολοκληρώθηκε τυπογραφικά το 1476 και ανοίγει με πρόλογο του Δαμιλά προς τους αναγνώστες, στον οποίο γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα του εγχειριδίου σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά γράμματα. Στη συνέχεια, ο Δαμιλάς αναφέρει τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τη σύνδεση των γραμμάτων με τους τόνους και τα πνεύματα, καθώς, αντίθετα από την επικρατούσα συνήθεια — οι τόνοι και τα πνεύματα να κόβονται μαζί με τα γράμματα, και έτσι να αποτελούν ένα σώμα —, επιχείρησε μια νέα μέθοδο που του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει μικτό τρόπο στοιχειοθεσίας. Μολονότι με την οικογένεια των

στοιχείων αυτών, που σχεδιάστηκε από τον Δαμιλά και χρηματοδοτήθηκε ίσως από τον D. Parravicino, τυπώθηκε ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιβλία και μάλιστα το πρώτο στο Μιλάνο, δεν υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία τους. Ο Δαμιλάς συνέχισε να διατρίβει στο Μιλάνο και αν κρίνουμε από το εκδοτικό πρόγραμμα του Boono accorsi για την κυκλοφορία ελληνικών βιβλίων με μια νέα οικογένεια χαρακτήρων ακριβώς στο ύφος του Δαμιλά, ο τελευταίος υπήρξε ο αφανής τυπογράφος ή επιμελητής των εκδόσεων αυτών. Ο Ιταλός ελληνιστής Boono accorsi Ο Boono accorsi, Ιταλός λόγιος, ελληνιστής και φιλόσοφος, μαθητής διάσημων ουμανιστών, όπως του Φραγκίσκου Φίλελφου και του Ανδρόνικου Κάλλιστου, άνοιξε ουμανιστική σχολή στην Πίζα (π. 1462 και 1474) στο Μιλάνο. Για να υποστηρίξει τα μαθήματα της σχολής του Μιλάνου, που ήταν αρχικά προσανατολισμένη στη Ρητορική και αργότερα στην κλασική παιδεία, προχώρησε στην έκδοση δίγλωσσων ελληνο-λατινικών βιβλίων. Αυτά είναι: το *Dictionarium graecom* και το *Vocabolista latino-graecos* του Καρμηλίτη μοναχού Giovanni Crastoni, η επανέκδοση της Γραμματικής του Λάσκαρη με τη λατινική της μετάφραση, τα *Eidyllia* του Θεοκρίτου, οι *Μύθοι* του Αισώπου, το *Ψαλτήριον* (με τη μετάφραση του Crastoni) και ένα γραμματικό εγχειρίδιο του *Saxolos Pratensis* με τίτλο *De accentibus*. Τα βιβλία αυτά τυπώθηκαν, άλλοτε αχρονολόγητα και άλλοτε όχι, περίπου από το 1478 ως το 1481. Ο Δαμιλάς για άγνωστους λόγους, ίσως και εξαιτίας της αιφνίδιας διακοπής του έργου του accorsi, μετοίκησε στη Φλωρεντία από τα τέλη του 1483. Την πληροφορία ότι ο Δαμιλάς βρισκόταν στη Φλωρεντία πριν από το 1484 μάς την παρέχει ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης σε επιστολή του προς τον Giovanni Lorenzi: «εστί δε ούτος Δημήτριος ο Κρης Δαμιλάς επονομαζόμενος, καλλιγράφος τε ων και συχνόν ήδη χρόνον ενθάδε μεθ' ημών διατρίψας». Στη Φλωρεντία ο Δαμιλάς ασχολήθηκε κυρίως με την αντιγραφή χειρογράφων. Μια σειρά από κώδικες για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης των Μεδίκων, ίσως και άλλων μαικήνων της Φλωρεντίας, με κοινό χαρακτηριστικό την καλλιγραφικότητά τους και τον περίτεχνο διάκοσμό τους, παρέμεναν γνωστά ως έργα ανωνύμου, καθώς ήταν ανυπόγραφα. Από το 1971 ο ανώνυμος αυτός καλλιγράφος βαφτίστηκε από D.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΥΠΗΡΞΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ. ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΩΣ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ», ΩΣΤΟΣΟ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΟΥ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ. Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΣΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ (Π. 1475- ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484), ΕΝΩ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΩΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 1490 ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΤΟΝ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΟΠΟΥ ΙΣΩΣ ΖΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΤΟ 1510. ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΑΡΧΙΚΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟ ΔΙΟΝΙΓΙ ΡΑΡΡΑΒΙΣΙΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ, ΜΕΤΑ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ, ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ. Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1460, ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΞΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΕΞΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΡΟΝΙΑ. ΣΥΝΕΤΑΞΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ FRANCESCO SFORZA, ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΟΛΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ, ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΝΥΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΑΛΦΟΝΣΟΥ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟ 1476 ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑ — ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΝΑ ΚΟΒΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ ΣΩΜΑ —, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΕΤΡΕΨΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΜΙΚΤΟ ΤΡΟΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ. ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΜΙΛΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΙΣΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ D. PARRAVICINO, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΚΑΙ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΟΟΝΟ ACCORSI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ, Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΦΑΝΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ Η ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ. Ο ΙΤΑΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΒΟΟΝΟ ACCORSI Ο ΒΟΟΝΟ ACCORSI, ΙΤΑΛΟΣ ΛΟΓΙΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΟΥΜΑΝΙΣΤΩΝ, ΟΠΩΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, ΑΝΟΙΞΕ ΟΥΜΑΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΙΖΑ (Π. 1462 ΚΑΙ 1474) ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ: ΤΟ DICTIONARIOM GRAECOM ΚΑΙ ΤΟ VOCABOLISTA LATINO-GRAECOS ΤΟΥ ΚΑΡΜΗΛΙΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ GIOVANNI CRASTONI, Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ, ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ, ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ (ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ CRASTONI) ΚΑΙ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ

M2-Greek

Δημήτριος Δαμιλάς υπήρξε από τους σημαντικότερους πρωτεργάτες της ελληνικής τυπογραφίας και το πρώτο ελληνικό χρονολογημένο βιβλίο τυπώθηκε με τη δική του επιστοασία. γεννήθηκε στην κρήτη, αδελφός του κωδικογράφου και νοτάριου του Χάνδακα Αντωνίου, αναφέρεται ως «Δημήτριος ο Κρης», ωστόσο οι γονείς του κατάγονταν από το Μιλάνο. Δεν γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με την παιδεία και τους δασκάλους του, παρά μόνο ότι εξάσκησε στην Ιταλία, παράλληλα με τις τυπογραφικές του δραστηριότητες και την κωδικογραφία. Η διατριβή του Δαμιλά στα ιταλικά πνευματικά κέντρα αρχίζει στη γενέτειρά της οικογένειας του το Μιλάνο (π. 1475- πριν από το 1484), ενώ στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Φλωρεντία ως περίπου το 1490 και από τότε τον βρίσκουμε στη Ρώμη όπου ίσως ζούσε ακόμη το 1510. Στο Μιλάνο, αρχικά, συνεργάστηκε με τον Ιταλό Dionigi Parravicino για την έκδοση της Επιτομής των οκτώ του λόγου μερών του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Η Γραμματική του Κωνσταντίνου Λάσκαρη είναι το δεύτερο γραμματικό εγχειρίδιο, μετά τα Ερωτήματα του Μανουήλ Χρυσολωρά, που συντάχθηκε από Έλληνα με σκοπό να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα οι Δυτικοί. Ο Λάσκαρης εγκατέλειψε τη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη πριν από την Πτώση και εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο μετά το 1460, όπου δίδαξε ελληνικά για έξι περίπου χρόνια. Συνέταξε τη Γραμματική του για λογαριασμό της κόρης του δούκα του Μιλάνου Francesco Sforza, Ιππολύτης, ηλικίας μόλις δεκαπέντε ετών, μέλλουσας νύφης του βασιλιά της Νεάπολης Αλφόνσου. Η Γραμματική του Λάσκαρη ολοκληρώθηκε τυπογραφικά το 1476 και ανοίγει με πρόλογο του Δαμιλά προς τους αναγνώστες, στον οποίο γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα του εγχειριδίου σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά γράμματα. Στη συνέχεια, ο Δαμιλάς αναφέρει τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τη σύνδεση των γραμμάτων με τους τόνους και τα πνεύματα, καθώς, αντίθετα από την επικρατούσα συνήθεια — οι τόνοι και τα πνεύματα να κόβονται μαζί με τα γράμματα, και έτσι να αποτελούν ένα σώμα, επιχείρησε μια νέα μέθοδο που του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει μικτό τρόπο στοιχειοθεσίας. Μολονότι με την οικογένεια των στοιχείων αυτών, που σχεδιάστηκε από τον Δαμιλά και χρηματοδοτήθηκε ίσως από τον D. Parravicino, τυπώθηκε ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιβλία και μάλιστα το πρώτο στο Μιλάνο, δεν

υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία τους. Ο Δαμιλάς συνέχισε να διατρίβει στο Μιλάνο και αν κρίνουμε από το εκδοτικό πρόγραμμα του Boopo accorsi για την κυκλοφορία ελληνικών βιβλίων με μια νέα οικογένεια χαρακτήρων ακριβώς στο ύφος του Δαμιλά, ο τελευταίος υπήρξε ο αφανής τυπογράφος ή επιμελητής των εκδόσεων αυτών. Ο Ιταλός ελληνιστής Boopo accorsi Ο Boopo accorsi, Ιταλός λόγιος, ελληνιστής και φιλόσοφος, μαθητής διάσημων ουμανιστών, όπως του Φραγκίσκου Φίλελφου και του Ανδρόνικου Κάλλιστου, άνοιξε ουμανιστική σχολή στην Πίζα (π. 1462 και 1474) στο Μιλάνο. Για να υποστηρίξει τα μαθήματα της σχολής του Μιλάνου, που ήταν αρχικά προσανατολισμένη στη Ρητορική και αργότερα στην κλασική παιδεία, προχώρησε στην έκδοση δίγλωσσων ελληνο-λατινικών βιβλίων. Αυτά είναι: το Dictionarium graecom και το Vocabolista latino-graecos του Καρμηλίτη μοναχού Giovanni Crastoni, η επανέκδοση της Γραμματικής του Λάσκαρη με τη λατινική της μετάφραση, τα Ειδύλλια του Θεοκρίτου, οι Μύθοι του Αισώπου, το Ψαλτήριον (με τη μετάφραση του Crastoni) και ένα γραμματικό εγχειρίδιο του Saxolos Pratensis με τίτλο De accentibus. Τα βιβλία αυτά τυπώθηκαν, άλλοτε χρονολογητά και άλλοτε όχι, περίπου από το 1478 ως το 1481. Ο Δαμιλάς για άγνωστους λόγους, ίσως και εξαιτίας της αιφνίδιας διακοπής του έργου του accorsi, μετόικησε στη Φλωρεντία από τα τέλη του 1483. Την πληροφορία ότι ο Δαμιλάς βρισκόταν στη Φλωρεντία πριν από το 1484 μάς την παρέχει ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης σε επιστολή του προς τον Giovanni Lorenzi: «εστί δε ούτος Δημήτριος ο Κρης Δαμιλάς επονομαζόμενος, καλλιγράφος τε ων και συχνόν ήδη χρόνον ενθάδε μεθ' ημών διατρίψας». Στη Φλωρεντία ο Δαμιλάς ασχολήθηκε κυρίως με την αντιγραφή χειρογράφων. Μια σειρά από κώδικες για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης των Μεδίκων, ίσως και άλλων μαικήνων της Φλωρεντίας, με κοινό χαρακτηριστικό την καλλιγραφικότητά τους και τον περίτεχνο διάκοσμό τους, παρέμεναν γνωστά ως έργα ανωνύμου, καθώς ήταν ανυπόγραφα. Από το 1971 ο ανώνυμος αυτός καλλιγράφος βαφτίστηκε από D. Harlfinger ως «Librarios Florentinos» και στη συνέχεια ταυτίστηκε από τον P. Canart με τον Δαμιλά: γεγονός που τον αναδεικνύει, όχι μόνο ως τον Έλληνα πρωτοτυπογράφο αλλά και ως έναν από τους παραγωγικότερους και διασημότερους κωδικογράφους της εποχής του.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΥΠΗΡΞΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ. ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΩΣ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ», ΩΣΤΟΣΟ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΟΥ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ. Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΣΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ (Π. 1475- ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484), ΕΝΩ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΩΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 1490 ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΤΟΝ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΟΠΟΥ ΙΣΩΣ ΖΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΤΟ 1510. ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΑΡΧΙΚΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟ ΔΙΟΝΙΓΙ ΡΑΡΡΑΒΙΣΙΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ, ΜΕΤΑ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ, ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ. Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1460, ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΞΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΕΞΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΡΟΝΙΑ. ΣΥΝΕΤΑΞΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ FRANCESCO SFORZA, ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΟΛΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ, ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΝΥΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΑΛΦΟΝΣΟΥ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟ 1476 ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑ — ΟΙ ΤΟΝΟΙ

ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΝΑ ΚΟΒΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ ΣΩΜΑ —, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΕΤΡΕΨΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΜΙΚΤΟ ΤΡΟΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ. ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΜΙΛΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΙΣΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ D. PARRAVICINO, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΚΑΙ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΟΟΝΟ ACCORSI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ, Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΦΑΝΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ Η ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ. Ο ΙΤΑΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΒΟΟΝΟ ACCORSI Ο ΒΟΟΝΟ ACCORSI, ΙΤΑΛΟΣ ΛΟΓΙΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΟΥΜΑΝΙΣΤΩΝ, ΟΠΩΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, ΑΝΟΙΞΕ ΟΥΜΑΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΙΖΑ (Π. 1462 ΚΑΙ 1474) ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΉΤΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ: ΤΟ DICTIONARIOM GRAECOM ΚΑΙ ΤΟ VOCABOLISTA LATINO-GRAECOS ΤΟΥ ΚΑΡΜΗΛΙΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ GIOVANNI CRASTONI, Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ, ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ, ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ (ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ CRASTONI) ΚΑΙ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΟΥ SAXOLOS PRATENSIS ΜΕ ΤΙΤΛΟ DE ACCENTIBOS. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΥΤΑ ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ, ΑΛΛΟΤΕ ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΟΧΙ, ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1478 ΩΣ ΤΟ 1481. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΓΙΑ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ, ΙΣΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ACCORSI, ΜΕΤΟΙΚΗΣΕ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 1483. ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΟΤΙ Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484 ΜΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΕΧΕΙ Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ GIOVANNI LORENZI: «ΕΣΤΙ ΔΕ ΟΥΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΟΣ ΤΕ ΩΝ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΝ ΗΔΗ ΧΡΟΝΟΝ ΕΝΘΑΔΕ ΜΕΘ’ ΗΜΩΝ ΔΙΑΤΡΙΨΑΣ».

M3-Greek

Δημήτριος Δαμιλάς υπήρξε από τους σημαντικότερους πρωτεργάτες της ελληνικής τυπογραφίας και το πρώτο ελληνικό χρονολογημένο βιβλίο τυπώθηκε με τη δική του επιστασία. γεννήθηκε στην κρήτη, αδελφός του κωδικογράφου και νοτάριου του Χάνδακα Αντωνίου, αναφέρεται ως «Δημήτριος ο Κρης», ωστόσο οι γονείς του κατάγονταν από το Μιλάνο. Δεν γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με την παιδεία και τους δασκάλους του, παρά μόνο ότι εξάσκησε στην Ιταλία, παράλληλα με τις τυπογραφικές του δραστηριότητες και την κωδικογραφία. Η διατριβή του Δαμιλά στα ιταλικά πνευματικά κέντρα αρχίζει στη γενέτειρα της οικογένειάς του το Μιλάνο (π. 1475- πριν από το 1484), ενώ στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Φλωρεντία ως περίπου το 1490 και από τότε τον βρίσκουμε στη Ρώμη όπου ίσως ζούσε ακόμη το 1510. Στο Μιλάνο, αρχικά, συνεργάστηκε με τον Ιταλό Dionigi Parravicino για την έκδοση της Επιτομής των οκτώ του λόγου μερών του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Η Γραμματική του Κωνσταντίνου Λάσκαρη είναι το δεύτερο γραμματικό εγχειρίδιο, μετά τα Ερωτήματα του Μανουήλ Χρυσολωρά, που συντάχθηκε από Έλληνα με σκοπό να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα οι Δυτικοί. Ο Λάσκαρης εγκατέλειψε τη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη πριν από την Πτώση και εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο μετά το 1460, όπου δίδαξε ελληνικά για έξι περίπου χρόνια. Συνέταξε τη Γραμματική του για λογαριασμό της κόρης του δούκα του Μιλάνου Francesco Sforza, Ιππολύτης, ηλικίας μόλις δεκαπέντε ετών, μέλλουσας νύφης του βασιλιά της Νεάπολης Αλφόνσου. Η Γραμματική του Λάσκαρη ολοκληρώθηκε τυπογραφικά το 1476 και ανοίγει με πρόλογο του Δαμιλά προς τους αναγνώστες, στον οποίο γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα του εγχειριδίου σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά γράμματα. Στη συνέχεια, ο Δαμιλάς αναφέρει τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τη σύνδεση των γραμμάτων με τους τόνους και τα πνεύματα, καθώς, αντίθετα από την επικρατούσα συνήθεια — οι τόνοι και τα πνεύματα να κόβονται μαζί με τα γράμματα, και έτσι να αποτελούν ένα σώμα, επιχείρησε μια νέα μέθοδο που του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει μικτό τρόπο στοιχειοθεσίας. Μολονότι με την οικογένεια των στοιχείων αυτών, που σχεδιάστηκε από τον Δαμιλά και χρηματοδοτήθηκε ίσως από τον D. Parravicino, τυπώθηκε ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιβλία και μάλιστα το πρώτο στο Μιλάνο, δεν υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία τους. Ο Δαμιλάς συνέχισε να διατρίβει στο Μιλάνο και αν κρίνουμε από το εκδοτικό

πρόγραμμα του Boono accorsi για την κυκλοφορία ελληνικών βιβλίων με μια νέα οικογένεια χαρακτήρων ακριβώς στο ύφος του Δαμιλά, ο τελευταίος υπήρξε ο αφανής τυπογράφος ή επιμελητής των εκδόσεων αυτών. Ο Ιταλός ελληνιστής Boono accorsi Ο Boono accorsi, Ιταλός λόγιος, ελληνιστής και φιλόσοφος, μαθητής διάσημων ουμανιστών, όπως του Φραγκίσκου Φίλελφου και του Ανδρόνικου Κάλλιστα, άνοιξε ουμανιστική σχολή στην Πίζα (π. 1462 και 1474) στο Μιλάνο. Για να υποστηρίξει τα μαθήματα της σχολής του Μιλάνου, που ήταν αρχικά προσανατολισμένη στη Ρητορική και αργότερα στην κλασική παιδεία, προχώρησε στην έκδοση δίγλωσσων ελληνο-λατινικών βιβλίων. Αυτά είναι: το Dictionarium graecom και το Vocabolista latino-graecos του Καρμηλίτη μοναχού Giovanni Crastoni, η επανέκδοση της Γραμματικής του Λάσκαρη με τη λατινική της μετάφραση, τα Ειδύλλια του Θεοκρίτου, οι Μύθοι του Αισώπου, το Ψαλτήριον (με τη μετάφραση του Crastoni) και ένα γραμματικό εγχειρίδιο του Saxolos Pratensis με τίτλο De accentibus. Τα βιβλία αυτά τυπώθηκαν, άλλοτε αχρονολόγητα και άλλοτε όχι, περίπου από το 1478 ως το 1481. Ο Δαμιλάς για άγνωστους λόγους, ίσως και εξαιτίας της αιφνίδιας διακοπής του έργου του accorsi, μετοίκησε στη Φλωρεντία από τα τέλη του 1483. Την πληροφορία ότι ο Δαμιλάς βρισκόταν στη Φλωρεντία πριν από το 1484 μάς την παρέχει ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης σε επιστολή του προς τον Giovanni Lorenzi: «εστί δε ούτος Δημήτριος ο Κρης Δαμιλάς επονομαζόμενος, καλλιγράφος τε ων και συχνόν ήδη χρόνον ενθάδε μεθ' ημών διατρίψας». Στη Φλωρεντία ο Δαμιλάς ασχολήθηκε κυρίως με την αντιγραφή χειρογράφων. Μια σειρά από κώδικες για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης των Μεδίκων, ίσως και άλλων μαικήνων της Φλωρεντίας, με κοινό χαρακτηριστικό την καλλιγραφικότητά τους και τον περίτεχνο διάκοσμό τους, παρέμεναν γνωστά ως έργα ανωνύμου, καθώς ήταν ανυπόγραφα. Από το 1971 ο ανώνυμος αυτός καλλιγράφος βαφτίστηκε από D. Harlfinger ως «Librarios Florentinos» και στη συνέχεια ταυτίστηκε από τον P. Canart με τον Δαμιλά: γεγονός που τον αναδεικνύει, όχι μόνο ως τον Ελληνα πρωτοτυπογράφο αλλά και ως έναν από τους παραγωγικότερους και διασημότερους κωδικογράφους της εποχής του.

M3-Greek

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΥΠΗΡΞΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ. ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΩΣ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ», ΩΣΤΟΣΟ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΟΥ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ. Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΣΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ (Π. 1475- ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484), ΕΝΩ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΩΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 1490 ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΤΟΝ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΟΠΟΥ ΙΣΩΣ ΖΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΤΟ 1510. ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΑΡΧΙΚΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟ DIONIGI PARRAVICINO ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ, ΜΕΤΑ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ, ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ. Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1460, ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΞΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΕΞΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΡΟΝΙΑ. ΣΥΝΕΤΑΞΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ FRANCESCO SFORZA, ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΟΛΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ, ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΝΥΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΑΛΦΟΝΣΟΥ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟ 1476 ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑ — ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΝΑ ΚΟΒΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ ΣΩΜΑ —, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΕΤΡΕΨΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΜΙΚΤΟ ΤΡΟΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ. ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΜΙΛΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΙΣΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ D. PARRAVICINO, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΚΑΙ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ BOONO ACCORSI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ, Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΦΑΝΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ Η ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ. Ο ΙΤΑΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ BOONO ACCORSI Ο BOONO ACCORSI, ΙΤΑΛΟΣ ΛΟΓΙΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΟΥΜΑΝΙΣΤΩΝ, ΟΠΩΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, ΑΝΟΙΞΕ ΟΥΜΑΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΙΖΑ (Π. 1462 ΚΑΙ 1474) ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ: ΤΟ DICTIONARIUM GRAECOM ΚΑΙ ΤΟ VOCABOLISTA LATINO-GRAECOS ΤΟΥ ΚΑΡΜΗΛΙΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ GIOVANNI CRASTONI, Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ, ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ, ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ (ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ CRASTONI) ΚΑΙ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΟΥ SAXOLOS PRATENSIS ΜΕ ΤΙΤΛΟ DE ACCENTIBOS. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΥΤΑ ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ, ΑΛΛΟΤΕ ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΟΧΙ, ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1478 ΩΣ ΤΟ 1481. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΓΙΑ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ, ΙΣΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΦΝΙΔΙΑΣ ΔΙΑΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ACCORSI, ΜΕΤΟΙΚΗΣΕ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 1483. ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΟΤΙ Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484 ΜΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΕΧΕΙ Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ GIOVANNI LORENZI: «ΕΣΤΙ ΔΕ ΟΥΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΟΣ ΤΕ ΩΝ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΝ ΗΔΗ ΧΡΟΝΟΝ ΕΝΘΑΔΕ ΜΕΘ’ ΗΜΩΝ ΔΙΑΤΡΙΨΑΣ». ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΣΧΟΛΗΘΗΚΕ ΚΥΡΙΩΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ. ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΑΠΟ ΚΩΔΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟ ΤΗΣ

Δημήτριος Δαμιλας υπήρξε από τους σημαντικότερους πρωτεργάτες της ελληνικής τυπογραφίας και το πρώτο ελληνικό χρονολογημένο βιβλίο τυπώθηκε με τη δική του επιστασία. γεννήθηκε στην κρήτη, αδελφός του κωδικογράφου και νοτάριου του Χάνδακα Αντωνίου, αναφέρεται ως «Δημήτριος ο Κρης», ωστόσο οι γονείς του κατάγονταν από το Μιλάνο. Δεν γνωρίζουμε τίποτα σχετικά με την παιδεία και τους δασκάλους του, παρά μόνο ότι εξάσκησε στην Ιταλία, παράλληλα με τις τυπογραφικές του δραστηριότητες και την κωδικογραφία. Η διατριβή του Δαμιλά στα ιταλικά πνευματικά κέντρα αρχίζει στη γενέτειρα της οικογένειας του το Μιλάνο (π. 1475- πριν από το 1484), ενώ στη συνέχεια εγκαθίσταται στη Φλωρεντία ως περίπου το 1490 και από τότε τον βρίσκουμε στη Ρώμη όπου ίσως ζούσε ακόμη το 1510. Στο Μιλάνο, αρχικά, συνεργάσθηκε με τον Ιταλό Dionigi Parravicino για την έκδοση της Επιτομής των οκτώ του λόγου μερών του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Η Γραμματική του Κωνσταντίνου Λάσκαρη είναι το δεύτερο γραμματικό εγχειρίδιο, μετά τα Ερωτήματα του Μανουήλ Χρυσολωρά, που συντάχθηκε από Έλληνα με σκοπό να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα οι Δυτικοί. Ο Λάσκαρης εγκατέλειψε τη γενέτειρά του την Κωνσταντινούπολη πριν από την Πτώση και εγκαταστάθηκε στο Μιλάνο μετά το 1460, όπου δίδαξε ελληνικά για έξι περίπου χρόνια. Συνέταξε τη Γραμματική του για λογαριασμό της κόρης του δούκα του Μιλάνου Francesco Sforza, Ιππολύτης, ηλικίας μόλις δεκαπέντε ετών, μέλλουσας νύφης του βασιλιά της Νεάπολης Αλφόνσου. Η Γραμματική του Λάσκαρη ολοκληρώθηκε τυπογραφικά το 1476 και ανοίγει με πρόλογο του Δαμιλά προς τους αναγνώστες, στον οποίο γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα του εγχειριδίου σε όσους επιθυμούν να σπουδάσουν την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά γράμματα. Στη συνέχεια, ο Δαμιλάς αναφέρει τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τη σύνδεση των γραμμάτων με τους τόνους και τα πνεύματα, καθώς, αντίθετα από την επικρατούσα συνήθεια — οι τόνοι και τα πνεύματα να

κόβονται μαζί με τα γράμματα, και έτσι να αποτελούν ένα σώμα, επιχείρησε μια νέα μέθοδο που του επέτρεψε να χρησιμοποιήσει μικτό τρόπο στοιχειοθεσίας. Μολονότι με την οικογένεια των στοιχείων αυτών, που σχεδιάστηκε από τον Δαμιλά και χρηματοδοτήθηκε ίσως από τον D. Parravicino, τυπώθηκε ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά βιβλία και μάλιστα το πρώτο στο Μιλάνο, δεν υπήρξε συνέχεια στη συνεργασία τους. Ο Δαμιλάς συνέχισε να διατρίβει στο Μιλάνο και αν κρίνουμε από το εκδοτικό πρόγραμμα του Boono accorsi για την κυκλοφορία ελληνικών βιβλίων με μια νέα οικογένεια χαρακτήρων ακριβώς στο ύφος του Δαμιλά, ο τελευταίος υπήρξε ο αφανής τυπογράφος ή επιμελητής των εκδόσεων αυτών. Ο Ιταλός ελληνιστής Boono accorsi Ο Boono accorsi, Ιταλός λόγιος, ελληνιστής και φιλόσοφος, μαθητής διάσημων ουμανιστών, όπως του Φραγκίσκου Φίλελφου και του Ανδρόνικου Κάλλιστου, άνοιξε ουμανιστική σχολή στην Πίζα (π. 1462 και 1474) στο Μιλάνο. Για να υποστηρίξει τα μαθήματα της σχολής του Μιλάνου, που ήταν αρχικά προσανατολισμένη στη Ρητορική και αργότερα στην κλασική παιδεία, προχώρησε στην έκδοση δίγλωσσων ελληνο-λατινικών βιβλίων. Αυτά είναι: το Dictionariom graecom και το Vocabolista latino-graecos του Καρμηλίτη μοναχού Giovanni Crastoni, η επανέκδοση της Γραμματικής του Λάσκαρη με τη λατινική της μετάφραση, τα Ειδύλλια του Θεοκρίτου, οι Μύθοι του Αισώπου, το Ψαλτήριον (με τη μετάφραση του Crastoni) και ένα γραμματικό εγχειρίδιο του Saxolos Pratensis με τίτλο De accentibus. Τα βιβλία αυτά τυπώθηκαν, άλλοτε αχρονολόγητα και άλλοτε όχι, περίπου από το 1478 έως το 1481. Ο Δαμιλάς για άγνωστους λόγους, ίσως και εξαιτίας της αιφνίδιας διακοπής του έργου του accorsi, μετοίκησε στη Φλωρεντία από τα τέλη του 1483. Την πληροφορία ότι ο Δαμιλάς βρισκόταν στη Φλωρεντία πριν από το 1484 μάς την παρέχει ο Δημήτριος Χαλκοκονδύλης σε επιστολή του προς τον Giovanni Lorenzi: «εστί δε ούτος Δημήτριος ο Κρης Δαμιλάς επονομαζόμενος, καλλιγράφος τε ων και συχνόν ήδη χρόνον ενθάδε μεθ' ημών διατρίψας». Στη Φλωρεντία ο Δαμιλάς ασχολήθηκε κυρίως με την αντιγραφή χειρογράφων. Μια

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΜΙΛΑΣ ΥΠΗΡΞΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΥΣ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ. ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΩΣ «ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΚΡΗΣ», ΩΣΤΟΣΟ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΟΝΤΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΟΥ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΟΤΙ ΕΞΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ, ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ. Η ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΣΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΧΙΖΕΙ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟ ΜΙΛΑΝΟ (Π. 1475- ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ 1484), ΕΝΩ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΣΤΗ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΩΣ ΠΕΡΙΠΟΥ ΤΟ 1490 ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΤΟΝ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΟΠΟΥ ΙΣΩΣ ΖΟΥΣΕ ΑΚΟΜΗ ΤΟ 1510. ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΑΡΧΙΚΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟ DIONIGI PARRAVICINO ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ, ΜΕΤΑ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ, ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΧΘΗΚΕ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΙ. Ο ΛΑΣΚΑΡΗΣ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΕ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΜΕΤΑ ΤΟ 1460, ΟΠΟΥ ΔΙΔΑΞΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΕΞΙ ΠΕΡΙΠΟΥ ΧΡΟΝΙΑ. ΣΥΝΕΤΑΞΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ FRANCESCO SFORZA, ΙΠΠΟΛΥΤΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΜΟΛΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΕΤΩΝ, ΜΕΛΛΟΥΣΑΣ ΝΥΦΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΑΛΦΟΝΣΟΥ. Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟ 1476 ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ, ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΕ ΟΣΟΥΣ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΑΝΑΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΚΑΘΩΣ, ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΣΥΝΗΘΕΙΑ — ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΝΑ ΚΟΒΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝΑ ΣΩΜΑ —, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΕΤΡΕΨΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΙ ΜΙΚΤΟ ΤΡΟΠΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ. ΜΟΛΟΝΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΜΙΛΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΙΣΩΣ ΑΠΟ ΤΟΝ D. PARRAVICINO, ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥΣ. Ο ΔΑΜΙΛΑΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕ ΝΑ ΔΙΑΤΡΙΒΕΙ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ ΚΑΙ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ BOONO ACCORSI ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΑΚΡΙΒΩΣ ΣΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ ΔΑΜΙΛΑ, Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΥΠΗΡΞΕ Ο ΑΦΑΝΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΣ Η ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΑΥΤΩΝ. Ο ΙΤΑΛΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ BOONO ACCORSI Ο BOONO ACCORSI, ΙΤΑΛΟΣ ΛΟΓΙΟΣ, ΕΛΛΗΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, ΜΑΘΗΤΗΣ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΟΥΜΑΝΙΣΤΩΝ, ΟΠΩΣ ΤΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΙΛΕΛΦΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, ΑΝΟΙΞΕ ΟΥΜΑΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΙΖΑ (Π. 1462 ΚΑΙ 1474) ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ. ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ, ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΡΟΧΩΡΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ ΕΛΛΗΝΟ-ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ: ΤΟ DICTIONARIOM GRAECOM ΚΑΙ ΤΟ VOCABOLISTA LATINO-GRAECOS ΤΟΥ ΚΑΡΜΗΛΙΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ GIOVANNI CRASTONI, Η ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΗ ΜΕ ΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΕΙΔΥΛΛΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ, ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ, ΤΟ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ (ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ CRASTONI) ΚΑΙ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΤΟΥ SAXOLOS PRATENSIS ΜΕ ΤΙΤΛΟ DE ACCENTIBOS. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΥΤΑ ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ, ΑΛΛΟΤΕ ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ ΟΧΙ, ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1478 ΩΣ ΤΟ

M0-Greek αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

M1-Greek αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

M2-Greek αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

M3-Greek αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

M4-Greek **αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω**

M0-Greek ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

M1-Greek ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

M2-Greek ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

M3-Greek ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

M4-Greek **ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ**

1400,11 αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

1500,12 αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

1400,70 αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

1200,80 αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω

1700,80 **αβγδεζηθικλμνξοπρσςτυφχψω**

1400,11 ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

1500,12 ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

1400,70 ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

1200,80 ΑΒΓ ΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ

1700,80 **ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡΣΤΥΦΧΨΩ**